

- Hazelworm
- Levendbarende hagedis
- Zandbijen
- Heideblauwtje
- Heivlinder

Zandhagedis

(*Lacerta agilis*)

Landschap:
Utrechtse Heuvelrug

Leefgebied

Zandhagedissen komen in Nederland voor in schrale systemen van zandige, open, droge terreinen in heide, duinen, bosranden, open plekken in bossen, langs houtwallen en soms in tuinen, erven of langs spoor- en (snel)wegbermen. In omgeving Amersfoort komt hij vooral voor aan de zuid(west)zijde op plekken met geschikt leefgebied op de Utrechtse Heuvelrug en aanliggend gebied, zoals defensieterrainen en in natuurgebieden Monnikenbos en Hazenwater. De zandhagedis heeft zonnige plekken nodig om op te kunnen warmen. Zeer nabij dient dekking, in de vorm van dichte vegetatie of hopen in de grond, aanwezig te zijn. Zandhagedis kan incidenteel tot 200 meter aan suboptimaal habitat doorkruisen op zoek naar ander leefgebied. Hij overwintert op beschutte, droge en vorstvrije plekken, zoals (muizen)hopen in de grond. In het leefgebied zijn veel structuur en hoogte- en structuurverschillen nodig.

Verblijfplaatsen

- Leefgebied is aaneengesloten minstens 10ha (idealiter >50ha voor een duurzame populatie) groot, waar 200-300 adulte zandhagedissen kunnen leven. Bestaande uit een mozaïek van rijk gestructureerde dwergstruikvegetatie (oude heideplanten met een dikke strooisellaag (ca. 30%), afgewisseld met hogere grassen en kruiden (ca. 20%), enkele bomen en struiken zoals brem (max 20%), 'kale' grond met vooral bodembedekking door mos, lage kruiden en structuur-verhogende elementen zoals dood hout, boomstobben, steenhopen en takkenrillen (ca. 20%) en verspreid over het leefgebied plekken met open zand (max. 10%)
- Zomerverblijfplaatsen: open, zonbeschenen vegetaties met veel structuur, in de directe nabijheid van dekking door dichte vegetatie en/of holtes in de grond
- Ei-afzetplekken: voor het leggen van de eitjes hebben vrouwtjes kleine stukken zonnig open zand nodig waar ze de eieren ingraven. Ei-afzetplekken zijn 1 tot 2m² groot op een helling (gericht op het zuiden of zuidwesten) en 2 tot 8m² op vlak terrein. Ze moeten binnen 1m van dekking door dichte vegetatie liggen. Er moeten 3 tot 4 ei-afzetplekken per ha leefgebied worden gerealiseerd.
- Winterverblijfplaatsen: in vorstvrije hoekjes onder takkenhopen, in muizenholletjes en zelf gegraven holletjes. Optimalisatie door takkenrillen, stobben en dood hout

Variatie

- Hoogte- en structuurverschillen zijn nodig. Wissel open delen of met vegetatierijke delen

Veiligheid

- Activiteiten die effect hebben op de bodem en vegetatie hebben vrijwel altijd negatief effect en moeten zoveel als mogelijk worden voorkomen.
- Faunakerende schermen van minstens 0,6m hoog (waarbij robuuste, permanente structuren van beton of staal de voorkeur hebben) langs infrastructuur naast leefgebied, stapsteen of corridor.
- Vermijd aanleg (fiets)paden door en langs leefgebied.

Beheer

- De zandhagedis is gebaat bij kleinschalig maatwerkbeheer¹, gericht op het ontstaan van een structuurrijk mozaïek aan open en gesloten leefgebiedselementen. De belangrijkste beheerelementen zijn:
  - Vermijd intensief beheer te allen tijde
  - Gefaseerd (extensief) beheer is noodzakelijk
  - Actief (jaarlijks) beheer om ei-afzetplekken open te houden
  - Stukken heide met veel oude struikheideplanten dienen gespaard te worden van beheer

Voedsel

- Het voedsel van de zandhagedis bestaat vrijwel volledig uit geleedpotige dieren; vooral spinnen, cicade-achtigen, sprinkhanen, vliesvleugelige insecten, kevers en vlinders en hun rupsen. Een mozaïek van dicht struweel en open stukken (van in totaal minstens 10ha) biedt een gevarieerd voedselaanbod

Verbinding

- Stapstenen en corridors verbinden geïsoleerde leefgebieden. Leefgebieden mogen, indien goed verbonden, op max. 4 km van elkaar liggen.

¹ Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen. Edo van Uchelen. KNNV Uitgeverij, Utrecht, 2006

Schaalniveau

Stadsrand / buitengebied, wijk

